

A FERENC-KÖZPONT

„A Ferenc távbeszélő központban megkezdték a kapcsológépek szerelését.” (Júliusi újsághír)

Azok a bizonyos legöregebb emberek is csak karon ülő gyermekek voltak az első budapesti távbeszélő központ megszületése idején. Aligha van tehát élő tanúja az akkori kínos vajúdnak. Már csak a 80 esztendő újságok lapjai vallanak róla. A *Budapesti Hírlap* 1881. évi július 8-i számában olvashatjuk ezeket a sorokat:

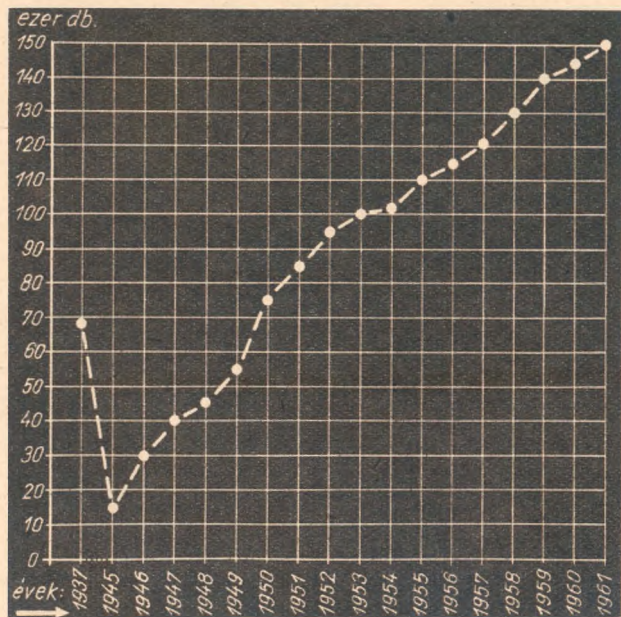
„Puskás Ferenc, ki Budapesten a telefonhálózat vezetésére és berendezésére kizárólagos jogot kapott, a város külső részéin most tűzi ki a vonalakat. Az életrevaló vállalat létesítése elé a háziurak közül sokan akadályokat gördítenek azzal, hogy megtagadják a sodronyvezetékert tartó vaskapcsoknak a házakra való megerősítését. Az egyik úr fél, hogy a villám beüt majd a Wertheimjébe, a másik házának homlokzatát hiszi elcsúfítottnak, egy harmadik akkora összeget követel, mit lehetetlen megadni. Ha azt akarjuk, hogy Budapest más városok mintájára a tudományos vívmányok előnyében részesüljön, kár annak efféle szűkkeblű eljárással útját állani.”

Nem valószínű, hogy az újságíró korholó szavai térítették jobb belátásra a

„szűkkeblű” háziurakat, hanem inkább lassanként ők maguk is ráébredtek a telefon hasznára. Aggályoskodó háziurunk végül is a „messzeszóló”-t (így nevezték akkorban a telefont) bevezetette üzletébe, amelynek hasznából a házárt vette. Az ördögös beszélő masina alkalmasint jól mutatott a cégfőnök asztalán, növelte üzleti tekintélyét s bizonyára forgalmát is. Ennek eredményeként pedig a villámsapástól féltett wertheimszekerényben a kékhasú bankók újabb bankókat fiadzottak.

Mindazonáltal a nyájas olvasó — ha történetesen még nincs telefonja — némi iriggyedéssel gondolhat múlt századbeli sorstársára. Mert abban az időben még más volt a szereposztás. A telefonátársaság (házánkbán 1897-ig magántulajdonban volt a telefon) megbízottja otthonukban kereste föl a leendő előfizetőket, s nem csekély rábeszélésébe került, hogy megnyerje őket a távközlő készülék hívéül.

Hanem a kezdet szép napjai csakhamar elmúltak. A budapesti távbeszélő állomásátának évében már — a 3647 bekapcsolt állomás mellett — 500 jelentkező várta, hogy sorra kerüljön. Ez azt mutatja, hogy a telefonra való várakozás csaknem egyidős a telefonközponttal. Voltak ugyan időszakok — főleg a súlyos gazdasági válságok és a budapesti kézi kapcsolású központok automatizálása idején —, amikor ismét a posta udvarolt leendő ügyfeleinek. A középkorúak bizonyára emlékeznek a hajdani nemzetközi vásárookra (az ipari vásárok elődjére), amelyeken jó üzleti érzékkel a posta is a kiállítók között szerepelt. Aki az 1930-as évek táján a nemzetközi vá-

A budapesti automata távbeszélő központokhoz esatlakozó előfizetők számának évenkénti alakulása 1945-től 1961-ig

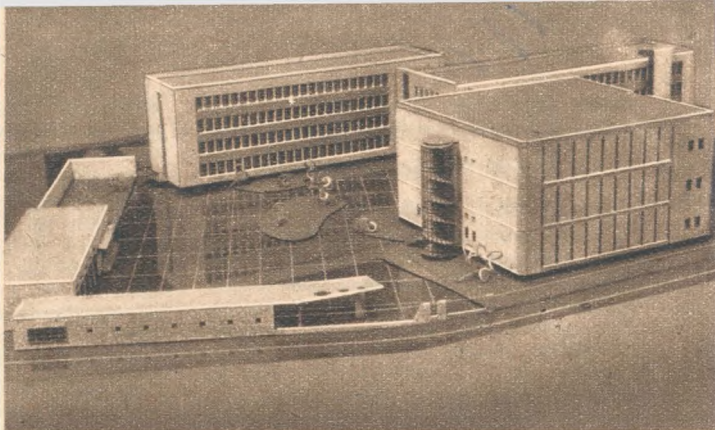
A Ferenc központ makettje

sárokon írta alá a belépési nyilatkozatot, különféle kedvezményekben részesült. Állomását 24 órán belül, de lehetőleg még a jelentkezés napján felszerelték; az új előfizető fekete, fehér, piros és barna színű készülékek között válogathatott; ezenkívül még bizonyos számú ingyenes szolgáltatással is kedveskedtek neki.

Az átmeneti derűre azonban tartós ború következett, úgyhogy a második világháború idején semmivel sem volt rózsásabb a telefonhelyzet a jelenleginél. De azért ha a budapesti központok sértetlenül átvészelték volna a háborús időket, ma jóval kisebb gondjaink volnának, és a várakozók ötegyjűvé szigorodott volna. Most ugyanis a jelentkezők tízezrei ostromolják a postát, sajnos, gyakran hiába. A hivatalos adatok szerint kereken 70 ezer budapesti lakos várja a posta boldogító igenjét, és csak találgatni lehet, vajon még hányan szeretnének telefont, de reménytelennek vélvén még csak nem is kéri.

Az automata központ,

mint minden finommechanika szerkezet, roppant kényes jószág. Jellemzésül csupán annyit említünk meg, hogy a géptereben légkondicionáló berendezéssel állandó hőmérsékletet és páratartalmat kell biztosítani; a porosodás veszélye miatt az ablakokat kinyitni nem szabad; az elkerülhetetlenül bejutott port porszívókkal naponta gondosan eltávolítják. Elképzelhetjük tehát, mit jelentett a központok „egészségi állapotára” az ostrom idején betört ablakokon bezúduló por, csapadék és a hideg levegő. Hanem ez még hagyján, hosszas lábadozás után a központok ezt a megpróbáltatást is kiheverték volna, de a fasiszták páncélöklei ellen már nem volt orvosság. A felszabadulást követően a sok millió forintértékű budapesti központok javarészt fillérékért kilóra kellett kiárúsítani a roncsgyűjtőknek. A sérült központok helyreállítása és a megsemmisültek újjáépítése hosszú ideig lekötötte a posta erőit. Mégis — a felszabadulás után tel-

jesen megbénult budapesti telefonszolgálat —, ma már kétszer annyi telefonállomást lát el, mint a felszabadulás előtt.

Az igények azonban gyorsabban növekednek, mint ahogyan azokat teljesíteni tudnánk.

Mi ennek az oka?

Nyilvánvaló, hogy az ötliteres fazékba csak öt liter vizet önthetünk. De a teli edényt a tűzhelyen ide-oda tologatni már akkor sem tanácsos, ha az úrtartalmánál valamivel kevesebb folyadékot tartalmaz. A kiesurranás veszélye miatt a gondos háziasszony nem is tölti meg szűnőtlig a fazekat. Műszaki nyelven ezt úgy mondhatnánk, hogy „nem használja ki teljes egészében az edény kapacitását”.

Valahogy így vagyunk a posta „fazekaival”, az automata központokkal is. Kapacitásuk kihasználása jelenleg 85—90 százalékos, s ez már-már a „kiesurranás”, a krónikus üzemzavar határát érinti.

A központokba több előfizetőt befogadni két módon lehet: vagy bővítjük a meglévő központokat, vagy újakat építünk. Az első lehetőséget a posta már csaknem teljes egészében kiaknáza. A központok korlátozott alapterülete és más műszaki akadályok gátolják a további bővítést. Az eddigi bővítéseket két adat jól érzékelteti: a felszabadulás előtt a budapesti központok kapacitása 90 ezer állomás volt, ma viszont 149 ezer állomás csatlakozik a központokhoz. Most azonban már a telítettséghez közeledvén, az a veszély fenyeget, hogy — nem számítva az időközi lemondásokat —, új állomást többé felszerelni nem lehet.

A bővítések határait ismerve már néhány évvel ezelőtt megkezdték az új köz-

pontok tervezését is. A posta 25 éves távlati fejlesztési tervjavaslata elsőként

a Ferenc Távbeszélő Központ

felépítését tűzte ki célul.

Körütekintő számítások előzték meg az új központ helyének kijelölését. Ez főképp hálózati szempontból volt fontos, mert az elméletileg számított legkedvezőbb helyről való minden egy méteres eltávolodás 15—20 ezer forintos költség-többletet jelent a csatlakozó kábelek fektetése során. Az előfizetők állomásai ugyanis a föld alatti kábelekben húzódó két szál vezetékkel (az ún. érpárral) csatlakoznak a központhoz. Ennek épületét tehát nyilvánvalóan olyan helyen kell fölépíteni, ahonnan az előfizetői állomások a lehető legrövidebb kábelekkel elérhetők. Vagyis a központ leendő helyét szinte „kozmius” pontossággal kellett „kicélozni”. Így esett a választás az Úllői út és a Száva út keresztezésére, a néhai, rosszlemlékű Valéria-telep legdélibb csúcsára. A hajdani barakkok helyén épül a főváros egyik legmodernebb lakótelepe, érthető hát, hogy ezen a nagyszerű perspektívájú területen építi meg postánk is legújabb távbeszélő központját.

Joggal kérdezhetjük: elsőként miért a Ferenc Központ fölépítésére esett a választás? Azért, mert a távbeszélővel való ellátottságot tekintve Budapest déli része a legmostohább terület. Az ottani lakosok zömét tevő munkások és kistisztviselők a múltban — megélhetési gondjaik miatt — nem is gondolhattak az akkor még fényűzésnek számító telefonra. Ehhez képest e városrészen nem sokat törődtek a telefon fejlesztésével. Az ottani, mintegy félmilliónyi lakosság számára jelenleg egy főközpont (a József) és a hozzá csatlakozó négy mel-

lékközpont (Pesterzsébet, Pestlőrinc, Kispeszt és Kőbánya) mindössze kereken 32 ezer telefonállomást tud biztosítani, ezek nagy része is belterületi. Ezért Kőbánya, Kispeszt, Pesterzsébet és Csepel területén új állomást bekapcsolni már alig lehet. Márpedig ez a pompásan fejlődő városrész, ahol a hajdani nyomortanyák helyén palotának is beillő lakóházak emelkednek, és ahol új gyárak és üzemek épülnek, tovább nem nélkülözheti a jó telefonszolgálatot.

A Ferenc-központ 1959-ben megkezdett magasépítési munkálatai már annyira haladtak, hogy megkezdték a kapcsológépek szerelését. A 40 ezer állomás befogadására tervezett központot

fokozatosan helyezik üzembe.

1962 közepére elkészül az első nyolcezer gépegység, és még a második ötéves tervidőszak folyamán egy újabb négyezer egység szerelése is befejeződik. Ezzel párhuzamosan és kellő összehangolással építik a központ körzetének hálózatát is. A kábelek földbe fektetése a hatalmas területen nagyszabású munka és költségesebb, mint a voltaképpen központ felépítése és szerelése.

Az új távbeszélő központ ellátási területe nagyjából a teljes X., XVII., XVIII. és XIX. kerületre, valamint a IX. kerületnek a Mester utca és a MÁV hegyeshalmi fővonala által bezárt területre terjed, és ezzel Budapest egyik jelentős munkáslakta része jut megfelelő telefonellátáshoz.

A Ferenc-központ teljes üzembehelyezése azonban nemcsak Budapest déli és délkeleti részén oldja meg az idevágó problémáinkat, hanem kedvező hatással lesz az egész fővárosi hálózatra is. A Ferenc-központ egyik épületszárnyában ugyanis véglegesen fedél alá kerül a postának az a központi hivatala, amely ez idő szerint a már korábban felépített óbudai távbeszélő központ épületének helyiségeit foglalja el. Ennek megürülése lehetővé teszi, hogy az ugyancsak nagy iramban fejlődő Buda északi részének

Még folyik az építkezés, de a munkálatok már annyira előrehaladtak, hogy a főépületben megkezdhetők a központ szerelési

ELET ÉS TUDOMÁNY

1961. OKT 15

távbeszélő igényeit a létesítendő új központ segítségével a posta kielégíthesse. Erre azonban csak 1964 végén kerülhet majd sor.

A budapesti telefonhálózat távlati fejlesztési tervének a Ferenc-központ csupán egyik láncszeme. A posta arra törekszik, hogy a népgazdaság erejéhez mérten „Budapest más városok mintájára a tudományos vívmányok előnyében részesüljön“. És minthogy többé nem kell számolnunk a háziurak „szűkkeblű“ magatartásával, remélhetjük, hogy a fejlődés egyre inkább megközelíti az igényeket.

A távbeszélő központ gondolata *Puskás Tivadar* nevéhez fűződik, de az első budapesti központot Ferenc nevű öccse építette. A véletlen érdekes találkozása, hogy a felszabadulás után épített első budapesti főközpont nemcsak az őt befogadó kerület nevét, hanem egyben *Puskás Ferenc* keresztnévét is viseli.

Dr. Kindzierszky Emil

Részlet a Ferenc-központ szerelés alatt álló gépteremből. A képen látható gépkeretekre szerelik a különféle elektromos egységeket és a központ forgó mechanizmusát. A központ ugyanis forgó (rotary) rendszerű lesz, hasonló a többi hazánkban működő automata távbeszélő központhoz. A már felszerelt egységeket egyelőre műanyagfóliával védik a porosodás ellen. (Tornyal József felvétele)